

BANÁŠ
JOZEF

REBELKA

TICHÁ

TIMBRAVA

IKAR

Ak chceš piť z prameňa pravdy, musíš ísť proti prúdu.
Našla odvahu a stala sa prameňom.

BANÁŠ
JOZEF

REBELKA

TICHÁ

TIMRAVA

 IKAR

Text © 2025 by Jozef Banáš
Foreword © 2025 by Pavel Kysel
Afterword © 2025 by Július Lomenčík
Jacket design © 2025 by Andrej Gruľa
Slovak edition © 2025 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-575-0365-1

Proti koľkým nepravostiam si sa dnes postavil?

Seneca

Rebeluješ potichu, ale tvoje ticho počuť v každom srdci.

Venujem svojej životnej láske – manželke Márii.

OBSAH

Predslov 9

Časť prvá, „Polichno“ 1867 - 1909

- 1 Budem Timrava / 13
- 2 Prvá revolta / 18
- 3 Činmi život osláv (Banšell) / 25
- 4 Nečakaná kométa / 31
- 5 Smrť básnika / 38
- 6 Pisať a ľubiť (Goldpergerová) / 43
- 7 Sila lásky / 50
- 8 Zlato najjagavejšie / 55
- 9 Ver si! / 64
- 10 Choď svojou cestou! / 69
- 11 Kde je vaša hrdosť?! / 77
- 12 Sudbou vlečená / 82
- 13 Stačilo, biť sa budeme! / 88
- 14 Posledné stretnutie / 101
- 15 Životy tých druhých / 107
- 16 Žena je vždy podriadená / 111
- 17 Vstávajte, treba ísť spať! / 117
- 18 Otcova smrť (Mikszáth) / 125

Časť druhá, „Ábelová“ 1909 - 1945

- 1 Kainovo znamenie / 137
- 2 Je to zle, veľmi zle / 144
- 3 Porážka človeka / 149
- 4 Nie! / 157

5	Kto ti je tu súdružka? /	163
6	Siať dobro, žať nevďak /	171
7	Ťažšia cesta /	178
8	Najkrajšia vôňa na svete /	183
9	Hľadanie pravdy (Šoltésová) /	189
10	Spolu aj odídete /	195
11	Neber, dávaj! /	200
12	Samota (Škultéty) /	208
13	Paľo Färoje a Ďuro Kukľoje (Plicka) /	214
14	Éljen a Masaryk! /	222
15	Strašná vina /	228
16	Ecce homo /	233
17	Radosť a smrť /	241
18	Odvaha meniť /	246
19	Útok je výsada /	252
20	Začni a vytrvaj! (Ponická) /	260
21	Železné zovretie politiky /	272
22	Priateľkin odchod /	283
23	Toto je peklo! /	291

Časť tretia, „Lučenec“ 1945 – 1951

1	A čil čo bude? /	303
2	Predsa vás ľúbia (Jesenská) /	313
3	Požehnanie i prekliatie /	322
4	Posledná žatva /	330

Epilóg / 341

Doslov / 343

Použitá literatúra / 347

Poďakovanie / 349

Predslov: Aj teraz by sa nám taká Božena zišla!

O Timrave už bolo veľa napísané, aj veľa neprávď, dohadov, odsudkov i pochvál.

Aká však bola pre nás Polichňanov kedysi a ako ju vnímame dnes?

Naši predkovia, ktorí žili v tých časoch, ju nemali radi, nerozumeli jej, nechápali ju. V ich jednoduchom - ťažkom - živote bola pre mnohých bytosťou z iného sveta, zo sveta pravdy a úprimnosti. Starý otec tetky Škríblovej si na ňu spomínal: „Stará dievka, čo sa nevydala, iba zlobu robí po dedine. Bodaj ju... veď tá o mne píše!“ a hodil knižočku do pece. Naopak, moja mama, rodená Vestegová, ktorej starého otca Timrava opísala v najznámejšom diele Ľapákovci, spomínala: „A čože sa ja mám hnevať, čo napísala, to napísala.“ A dodala: „Ešte aj teraz by sa nám taká Božena zišla!“

Isté je, že keby jej nebolo, o našich dedinkách Polichno a Ábelová by sa veľa nevedelo. Timrava nás pozdvihla na európsky, ba, dovolím si povedať, svetový piedestál. Odvtedy sa vraví, nielen v Polichne - každý národ má svojich Ľapákovcov.

Som veľmi rád, že taký významný spisovateľ ako Jozef Banáš sa rozhodol napísať príbeh našej veľkej rodáčky. Slovensko je na ňu právom hrdé. Možno vo svojej dobe nepochopená, ale milujúca, citlivá, vnímajúca ženská duša. Taký je už osud veľkých ľudí - vo svojej dobe zvyčajne zaznávaných. Jej odkaz vidím v tom, že v prostredí sociálne, geograficky, národnostne a najmä rodovo nežičlivom (postavenie ženy bolo v jej časoch nedôstojné) môže človek, navyše žena,

vytvoriť dielo európskeho významu. Stačila jej k tomu veľká túžba. Búrila sa, bojovala potichu, nie slovom hlučným, ale písaným.

Slovensko malo dvoch velikánov. Štúra z Uhrovca a Štefánika z Košarísk. (Aj o Štefánikovi Jozef Banáš napísal faktografický román.) Neskromne k nim zaradím aj Timravu z nášho Polichna. Možno by si všetci traja zaslúžili, aby v ich rodných obciach vznikli centrá kultúry Slovákov, ba, nebojím sa povedať, Slovanov, lebo Timrava mala aj slovanské cítenie, príznačné pre jej časy.

Timravin otec farár Pavel Slančík do cirkevného protokolu Cirkevného zboru evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v Polichne napísal: „Roku 1898 dala Božena Slančík kalich už celkom zošúchaný a pozlátky zbavený znovu pozlátiť darovanými ňou k tomu cieľu dvoma dukátmi.“

Nech tento román o nenaplnenej láske a večnom živote poteší dušu a pozláti srdce každej čitateľky a čitateľa.

Pavel Kyseľ,
starosta obce Polichno

Časť prvá

„Polichno“

1867 - 1909

Budem Timrava

Furmani ju volali, aby sa s nimi zviezla do Veľkej Vsi, vraj s Jožkom nie je dobre. Pane môj, to mi hádam neurobíš! Po tom, čo sa odo mňa odlúbil jeho starší brat Ľudko, azda mi nevezmeš aj toho mladšieho.

Bože, ako veľmi túžila ísť za ním, ale čosi, kýsi d'as, ostych, hanba či pretváрка jej v tom bránili. Niekedy sama sebe nerozumela, bránila sa láske, hoci ľúbila najviac, ako vedela, ale akoby sa nepatrilo ľubiť. Rozrušene vybrala zo zásuvky tajný zošit, do ktorého si písala to, čo iní nemali vidieť. Čosi napochytro načmárala, zrak jej padol na veršiky napísané pred rokmi – po tom, čo sa s nimi udialo tej noci to krásne, čarovné. *Pod', karty sú už na stole, čaká ťa srdienko moje, ak neprídeš, beda, beda, nevera pokoja nedá! Ujdem, ujdem, nevydržím tie muhy, už som chorá, schudnuté mám ruky, zoberiem sa ta do sveta ešte dnes, ujdem za Bacúrikom na Veľkú Ves!*

Ujdem za Bacúrikom na Veľkú Ves! Veru idem! Je to len na skok, dolu Párišom cez Halič a Tomášovce, a je tam. Obliekla si biele šaty, v ktorých sa mu vždy páčila. Vyčkala na ábelovských furmanov, keď pôjdu s drevom do Reichmannovej šamotárne. Odtiaľ je to peši do Veľkej Vsi len pár kilometrov. Musí to stihnúť do poludnia, keď sa vozy naložené tehľami budú vracieť do vrchov. Bola rozrušená, ale zároveň zvláštne vyrovnaná.

Privítala ju Jožkova zamračená sestra, len spakruky jej odzdravila. „Kde je?“ Irena kývla k izbe.

Stál pri obloku s rukami za chrbtom. Keď vošla, dlhú chvíľu sa neobzrel, iste si myslel, že je to Irenka. Hľadela na jeho inokedy stat-

nú postavu, teraz akoby sa zmenšila. Havranie vlasy spotené, okolo hrdla biely šál. Hrýzla si pery. Obrátil sa k nej so silným úsmevom. V tvári červený, oči mu nezvyčajne žiarili. Podišiel k nej. „Ručičky ľúbam,“ nasilu sa usmial a božkal jej ruku. „Tak si prišla...“ Ukázal jej na kreslo, ona však rozpačito ostala stáť.

„Čo je s tebou?“ zašepkala.

„Nič vážne...“

„Vravia, že máš zápal pľúc.“

„Veď vravím, nič zvláštne, mal som ho už šesť ráz...“

„Vravia... hm... že tentoraz je to vážne...“

„Doktori vždy tak vraveli...“

„Bol si u doktora?“ Mlčal. „Takže je to vážne... Ako sa ti to stalo?“

„Keď som sa vracal z Timravinho vrchu, vyhriaty po poľovačke, brodil som sa snehom, spotil som sa, napil ľadovej vody zo studničky...“

„Ako môžeš piť studenú hôrnu vodu, keď si rozhorúčený?“ Chytila ho za ruku, nebránil sa.

„Nebolo to prvý raz... Tentoraz, iste unavený, som si trochu poseدل a zadriemal som. Na našej lavičke...“

„Prečo chodíš v mraze na poľovku sám?“

„Len tak som si vybehol, nemal som v úmysle byť v hore dlho,“ vysvetľoval slabým hlasom. Tvár mal červenú od horúčky, prišiel k posteli, posadil sa, oprel sa o vankúš, hltavo pil čaj.

„Aha...“ chcela sa spýtať, či náhodou nezaspal po riadnych dúškoch alkoholu, ale ovládla sa. Videla, že s ním ozaj nie je dobre, rozkašľal sa, znova sa napil čaju, ťažko dýchal. Vyplul do vreckovky hlien, podvedome si položil ruku na hrudník.

„Chcela som ti povedať, že keby si čokoľvek potreboval, aj ma-menka vravia, že rada pomôžu. Tu ti posielajú špeciálny čaj, zamiešali ho pre teba - pľúcnik, lipa, volov chvost aj baza. Ale hlavne pi sladené mlieko. Mamka odkazujú, aby ti Irka prikladala na pľúca cez

handry teplé vápno. To tú pliagu vyťahá... Určite,“ presviedčala viac seba ako jeho. Bez slova vzal balíček, potichu poďakoval.

Nepoznávala ho, vždy zhovorčivý, veselý, vtipný, teraz zlomený, bez iskry. „Aj apenko odkazujú, že čokoľvek by si potreboval...“

„Našťastie farára ešte nepotrebujem...“ nasilu sa usmial.

„Nič sa neboj, Jozefa oslávime spolu v dobrom zdraví,“ skúšala sa usmiať.

Opäť sa rozkašľal, bolo mu neprijemné, že Boženka je svedkom jeho slabých chvíľ. Postavil sa, oprel ruku o operadlo na kresle. „Jozefa... hm... v dobrom zdraví...“ pokyvkal hlavou. Hľadel na ňu rozhorúčenými očami, opätovala jeho spaľujúci pohľad, akoby obaja skúmali svoje myšlienky, v dychtivom pohľade sa snažili spoznať, čím sú jeden pre druhého. Aj vzduch okolo nich naplňala horúčosť, ťahal jeho k nej a ju k nemu, cítila jeho horúci dych, čosi sa stane, musí sa stať... No nič sa nestalo, nič. Vrátil sa k posteli. „Chcem spať,“ ľahol si, prikryla ho, zatvoril oči, pohladil jej ruku, odtiahol sa.

„Pospi si. Ostanem s Irkou pri tebe, koľko bude treba,“ hlas sa jej chvel.

Pokrútil hlavou. „Choď.“

Hľadel pred seba. Hodnú chvíľu stála pri posteli, pozorovala ho, svoju jedinú lásku, ako sa z neho vytráca život. Cítila, že tentoraz to bude inak ako pri predchádzajúcich zápaloch.

„Dovidenia,“ vyhrkla vyľakane, dojatá vyšla z izby, takmer vrazila do Irenky - niesla bratovi čerstvý čaj. „Nezabudni mu prikladať to horúce vápno, prosím ťa...“ Irka prikývla so slzami v očiach.

Cez okno videl, ako sa náhli ulicou, na ktorú sa začali púšťať snehové vločky. V hlave sa mu zmútilo, zakrútilo, zmiešalo, akoby už nemal nijaké myšlienky. Ešte raz prelomil duch jeho valiace sa bezpovedomie a v tej jasnej chvíľke akoby ho osud chcel naposledy vysmievať či pokúšať. Hľadel za ňou. „Zbohom, dušička, a odpusť.“

Meniny už spolu neoslávili. 14. marca 1903 zomrel učiteľ Jozef Čipkaj na zápal pľúc.

Odletel si mi, vtáčik môj milený, navždy. Navždy? Počkáš tam na mňa. Určite ťa nájdem. Budem ťa hľadať v nebi aj v pekle, len teba hľadať, iného nie.

Chodím k prameňu, koľko vládzem. Je to jediný prameň v mojej rodnej vieske. Voda bola v Polichne vždy vzácna. Požiare obec ničili, naposledy, trinásť rokov pred mojím narodením, zhorelo okrem dvoch domov všetko. Voda zo studničky menom Timrava sa pod cestou medzi Polichnom a Ábelovou vlieva do Luborečského potoka, aby potom posilnila vody Ipľa a neskôr Dunaja. Starí ľudia vravia, že názov studienky je odvodený od Temravy, tak volali temnotu tajomných lesov v jej okolí.

Na jar sme studničku s Jožkom vždy čistili, potom sme jej čistotu spolu oslavovali. Chodili sme k nej, ako často sa dalo, popod Bachovec, Husárovo až na Bralce. Ľudia ju prišli čistiť opäť o rok. Už ho niet, ale ja k nej chodím každý deň. Niekedy som pri studničke, už keď svitá, a zotrávam až do mrku. Snažím sa ju pochopiť a cez ňu aj seba. Kde sa začína? Ako vzniká? Prečo práve na tomto mieste? Kto ňou chcel občerstviť pocestného? Som aj ja len tisíca pocestná? Vari je mojou sudbou len zažiarieť ako hviezdica na letnom nebi a potom sa navždy stratiť? Kto som? Načo som sem prišla? Tu sme sa s Jožkom prvý raz stretli. Vracal sa z poľovačky a rozhorúčený sa napil chladnej vodienky. Potom dostal zápal pľúc. Prvý raz. Už tu nie je, ale jeho oči sú v nej, tie hlboké, čierne oči plné smútku a hľadania radosti. Studnička našej lásky! Dala si mi ju i vzala. Vďaka tebe som objavila nový rozmer slobody. Lásku k jednému si nahradila láskou ku všetkým. Studnička moja milovaná, ľúbim ťa, tak ako som ľúbila jeho. Premenili ste ma na prameň, dali ste mi všetko, lásku i bôľ, hľadanie a nachádzanie, priateľstvo i samotu. Tú najmä. Ako vrátim vaše dary? Komu? Slovom. Hej, budem písať pre tých, ktorých ľúbim. S tvojím dovolením, studnička, si od teba vezmem silu večnosti i okamihu. Z teba

sa napil, z teba žil, z teba zomrel. Mala som dve lásky – Jožka a písanie. Ostala mi len jedna. Doteraz som písala len tak, nevážne, pre naplnenie nekonečného času, pre zábavu, pre seba, preňho. Budem i ďalej ľubiť, lebo ľubosť jediná má zmysel. Budem v ňom ľubiť všetkých, vo všetkých ľubiť jeho. Ako? Vari nevravia všetci, že mám talent? Vari ma Goldpergerová, Škultéty či Šoltésová priam nenútiť do písania? Asi je pero mojím poslaním, dala si mi ho do vienka.

Budem prameňom, ku ktorému budem stále plávať. Proti prúdu, s prúdom ísť neviem. Budem prameňom, studničkou, začiatkom i koncom. Budem ako on, ako ty, ako život a smrť, budem ľubiť tak, že nastavím zrkadlo skutkom i slovám tých, ktorých ľúbim, cez nich budem sama rásť a zušľachťovať sa. Možno ma za to nebudú mať radi, ale koho z rebelov mali radi? Studnička moja, dosiaľ som užívala tvoje meno preto, aby ma nepoznali, skrývala som Slančíkovú za teba. S tým je koniec. Nebudem sa viac skrývať za toto meno, naopak, bude mi ochranou, štítom. Budem Timrava.

Prvá revolta

Keď v roku 1685 počas letnej búrky udel blesk do veže plnej pušného prachu a vyhodil do vzduchu sídelný hrad Novohradského komitátu, prestalo jestvovať správne centrum stolice. Hoci správnym centrom vtedajšieho komitátu, neskôr župy či stolice, boli Balážske Ďarmoty (Balassagyarmat), stolica nemala dvesto rokov počas tureckých nájazdov stále centrum. Až v roku 1790, po krátkom župnom vládnutí Lučenca sa župným hlavným mestom opäť stali Balážske Ďarmoty. Novohradskú župu rozdelili na sedem slúžnovských okresov, oblasť Ostrôžkov na náhornej planine severozápadného Novohradu s Polichnom i Ábelovou sa stala časťou Haličského (Gácskeho) okresu. Slávny Haličský zámok forgáčovského rodu dominoval širokému okoliu.

Od čias prvej zmienky o Polichne na kráľovskej listine Mateja Korvína tu žili Slováci, na celej náhornej planine. Ábelová, Madačka, Budiná, Tuhár, Lentvora, Horný i Dolný Tisovník, Nedelište aj Praha akoby chránili vo svojom náručí vysoko v horách ľudí, ktorí chceli žiť bližšie k nebu. Garajovci, Ambrošovci, Vestegovci, Fizeľovci, Vrapanovci, Hagárovc, Behanovci, Hrnčiarovci, Turčanovci, Pásztorovci, Karmanovci, Koreňovci, Hanusovci, Čečetkovci, Mátheovci, Lizoňovci, Petianovci, Benyovci a najmä Slančíkovci si v tomto drsnom kraji museli pomáhať, inak by ťažko prežili. Vzdialenosť od okresného mesta Halič či od Lučenca bola takmer dvadsať kilometrov a pri stúpaní cez kopec Pářiš boli Polichňania neraz odkázaní sami na seba. Obec križuje stará hradská z Lučenca cez Halič do Ábelovej

a ďalej cez Šuľu, Senné a Hornú Strehovú naspäť do Lučenca. Roľníci rozšírili starobylú cestu k pohanským sídlam na Lysci a Pohanskom vrchu tak, aby tadiaľ mohli prechádzať aj povozy. Bola to ťažká robota, stromy na Hornonovohradskej planine rastú viac do šírky ako do výšky, pomedzi ne kriaky šipok a trnôk. Do strmého kopca však nevládal vytiahnuť voz ani ten najsilnejší kôň či vól, museli pridávať druhého do páru. A tak ich dávali do páru a kopec nazvali Párišom. Novohradčania sa hrdia, že i oni majú svoj Paríž.

Odlúčenosť nútila ľudí naučiť sa opraviť i zložitejšie veci svojpomocne, vyrástli tu remeselníci, bylinkárky, liečiteľky. Jediného lekára na okolí v Haliči si nemohli dovoliť, riadili sa teda vôľou Božou – keď má umrieť, umrie, ak nie, vyzdravie.

Gazdovia aj želiari chodili na sezónne práce najmä do údolia Ipľa, chlieb viac nebol, ako bol, ľudia zomierali na podvýživu. Sušili huby, ovocie – plánoch bolo v chotári dosť, najviac čerešní a hrušiek, skladové medze boli plné liesok. Mäsiar v obci nebol, a tak najčastejšie bolo mäso popri hydine z oviec a kôz. Bryndziareň v blízkej Ábelovej kupovala syr, čo prinieslo domov nejaké peniaze na fajčivo a pijatiku. Spracúvali ovčiu vlnu a vyrábali súkno, šili z neho oblečenie, haleny aj kapce.

Zlé jazyky vravia, že keď Pánboh vyberal zem pre Polichňanov, z náhornej plošiny pod Ostrôžkami im pridelil tú najhoršiu. Vraj boli odbojní, vzdorovití, a tak im pridelil zem neúrodnú, lichú. Od lichých polí dostala meno aj dedinka otrčená do oblohy medzi dubovými a bukovými lesmi. Pole liché – Polichno. Roličky pretínali medze i zo dva metre vysoké a široké sklady, navŕšené zo skál nzbieraných na poliach.

Tvrdá príroda tu stvorila tvrdých ľudí s dlaňami zdobenými mozolmi od stiskania kosa, hrabli, vláčenia skál. Kraj pod Ostrôžkami akoby v dávnych časoch privinul na drsnú hruď ľudkov hľadajúcich pokoj, odlúčenosť a v nej vrtkavé šťastie. Našli ho v borbe s kame-

nistou pôdou na úzkych roličkách vrchárskeho, Bohom zabudnutého kraja, pozvážovaného krivolakými cestami ako noše sena na chrbtoch zhrbených žien. Od Haliče na západ odjakživa volali kraj vrchmi a jeho obyvateľov vrchovcami.

V Polichne mohol človek ešte aj na Jozefa zamrznúť. Na jar a v jeseni tu duje neľútostný severák. Ale ako každá psota prináša sebou aj skrytý zmysel, i ľudí spod Ostrôžkov formoval severný vietor do odolnosti, vzdoru a zaťatých pästí. Ako kedysi Vikingov. Vietor vysušal i vodu, ktorá sa nezastavila v prameni, ale po spodnej skalistej vrstve stiekla z Polichna do Maškovej a pokračovala do Ipľa. Len jeden prameň bol večne živý, nech bolo akokoľvek sucho, ľudia sa naň vždy mohli spoľahnúť. Pod Husárovom, výbežkom Bralca, sa zo zeme v každodenných pôrodných bolestiach vydiera jediný hojnejší prameň, číra hôrna vodička – Timrava. Zbiera vodu z temravy tajomných lesov v okolí. V nej sa ukrýva pravda, pretože tá bola odjakživa ukrytá pri prameni rieky, a nie pri jej ústí, tam sa už rieka pošpiní klamstvami svojich prítokov. Ľudia žijúci pod Ostrôžkami dobre poznali večitý zákon – ak chceš nájsť pravdu, niet inej možnosti, len plávať proti prúdu. Ale to je – Boh im je svedkom – náramne ťažké a najmä riskantné. Plávať proti prúdu sa odvážili len tí najsmelší. Podaktorých pochytili ako Jánošíkových chlapcov v jaskyni pri Budinej alebo sa stratili v nenávratne. Tých, čo prežili, hľadajú lesné víly podnes pri studničke menom Timrava. Na lavičke pri nej sedávali ľudia čakajúci s povozmi na vodu. Prichádzali večer a vracali sa až ráno. V predvečer Kračúna, keď sa zásobovali vodou viac ako inokedy, neraz viacerí zmeškali makové a bryndzové opekance. Na faru a do školy vozili vodu podľa poradia stanoveného hlásnikom.

Voda bola v Polichne najvzácnejší poklad. Aj preto dedinu ničili požiare, najkrutejší v roku 1854 zničil všetky domy, ostali len dva. Oheň nemal veľa roboty, drevené domce so slamenou strechou sa ľahko chytili, navyše svietilo sa fákľami z hrabového dreva. Do-

my bez dlážky, len ubitá hlina, vyleštená stálym chodením a čistením. Bieda bezútešná. Z tohto kraja sa i žobrák vracal s prázdnu kapsou.

Z výšav kontrolovali kraj jastraby, krahulce či myšiare krúžiace nad vzdialenejším Lyscom či bližším Bradlom, zvaným aj Bralce. Občas niektorý zosadol na oddych na konár najvyššej z troch líp pred polichnianskym kostolom. Lipu zasadil v roku 1863 na pripomienku tisícého výročia príchodu vierozvestcov Cyrila a Metoda evanjelický farár Pavel Slančík. Tento rodák z Lovinobane vyštudoval teológiu v Halle a po trojročnom kaplánovaní v Uhorskom ho na konvente v auguste 1861 zvolili za farára v Polichne. Do úradu ho krátko po zvolení uviedol ľuborečský farár Daniel Maróthy. Na inštalácii bola prítomná aj jeho šesťročná dcérka Elenka - vtedy nikto netušil, že raz z nej bude vychýrená spisovateľka, ktorá povedie a povzbudí na spisovateľskej ceste i dcéru nového polichnianskeho farára.

V máji 1862 sa dvadsaťdeväťročný Pavel Slančík oženil s krásnou blondínkou, sedemnásťročnou sirotou po kyjatickom farárovi Máriou Honétzyovou. Už o rok - v júni - prišiel na svet prvorodený syn Pavel a po ňom ďalších desať detí.

Po dcére Irenke sa vo farskom dome oproti kostolu narodili 2. októbra 1867 dvojčatá Bohuslava Božena. Otec im dal mená oslavujúce Boha - Bohu Sláva a Boh a žena. Prišli na svet v uhorskej vlasti v roku osláv vydobytia si práv, za ktoré bojovali s Viedňou dve generácie uhorskej šľachty. Tento kompromis vošiel do histórie ako Vyrovnanie (Kiegyezés). Panovník František Jozef I. 28. júla 1867 podpísal zákon uhorského snemu o vyrovnaní, čím bola obnovená suverenita Uhorského kráľovstva. Začala sa presadzovať koncepcia jednotného politického uhorského (maďarského) národa. Hoci sa prijal formálne dobrý národnostný zákon, v skutočnosti sa nedodržiaval, naopak, posilnilo sa budovanie jednojazyčného národa a štátu. Cielene sa

eliminovala nemaďarská inteligencia a politické elity, likvidovali sa vzdelávacie a kultúrne spolky.

Tento tlak neobišiel ani Novohrad a tvrdošijne sa dobýjal aj do čisto slovenských obcí pod Ostrôžkami. Niektorí snaživci a odrodilci začali dokonca Polichno volať Parlagoš.

Polichnianska cirkev bola najchudobnejšia z novohradských cirkví, farárska rodina nadbytkom neoplývala, napriek tomu šlachetný muž Pavel Slančík nikdy nežiadal o premiestnenie na bohatšiu faru, s vrchármi z Polichna prežíval ich radosti i ťažké chvíle celých štyridsaťosem rokov. V evanjelických rodinách v Novohrade sa udržiaval vzťah k národným hodnotám a rodina Pavla Slančíka nebola výnimkou – strediskom vzdelanosti v dedine bola popri škole vždy evanjelická fara. V Polichne ju postavili päť rokov po narodení Boženky a Bohuša. Priestrannú faru tvorili tri izby v rade, veľká kuchyňa a podkomínová miestnosť. V rohovej izbe s oblokmi smerom k prameňu Timravy nazývanej pokojík bývali dievčatá. Tu bolo Boženkinho útočisko. Uprostred biedy, závesty a neprajnosti bola fara oázou pokoja, porozumenia a lásky k blížnemu.

Domáca pani Mária, znalkyňa bylín, tinktúr, pomáhala a radila každému, kto za ňou prišiel. Bola z nej ľudová liečiteľka, robila aj menšie lekárske zásahy, očkovala proti sypaniciam, proti hnačke poradila sušené čučoriedky. Dievčatá viedla k prácam v domácnosti a v záhrade. Irenka sa radšej venovala prácam v byte, Boženu to ťahalo viac do záhrady, ku gazdovstvu. Neraz si podvečer prisadla k paholkovi do maštale a dojila s ním, priatelila sa s farskými slúžkami, brala ich ako seberočné. Irenka i Božena využívali každú voľnú chvíľu na čítanie, neskôr i na písanie. Z Boženky sa vyklúla napokon šikovná krajčírka i kuchárka. S tajnosťami srdca sa zdôverovala Irenke, s tou si najviac rozumela.

Po včasnom rannom vstávaní sa rodina zhromaždila v kuchyni pri raňajkách, po nich vzali do rúk spevník a spolu sa modlili. Ne-